

СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МОЛОКОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

СЛАТВІНСЬКА Л.А.,
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

У статті досліджуються теоретичні і правові засади еволюції системи інвестиційного забезпечення розвитку молокопродуктового підкомплексу України за період 1990-2012 роки.

In the article theoretical and legal principles of evolution of the system of the investment providing of development of milk-food subcomplex of Ukraine are probed for period 1990-2012 years.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Продовольча безпека в усьому світі визнана вирішальним фактором розвитку цивілізації. Важлива роль у забезпеченні продовольчої безпеки України належить молокопродуктовому підкомплексу (МППК), який (згідно з аграрною політикою держави) повинен наростити у 1,4 рази обсяги виробництва молока та одночасно підвищити якісні його параметри. Реалізація вказаних завдань, за даними як світових, так і вітчизняних експертів, вимагає певних ресурсів, у т. ч. інвестиційних. Але в Україні на сьогодні намітився дефіцит інвестиційних ресурсів для МППК, хоча держава у період 1990-2012 рр. прийняла ряд нормативно-правових актів, де, по-перше, аграрний сектор був офіційно визнаний пріоритетним сектором економіки, крім того у самому аграрному секторі провідне місце відводилося тваринництву і МППК, по-друге, пріоритетом була визнана активізація інвестиційних процесів з врахуванням того, що 70-80 % інвестицій повинні мати інноваційний рівень. Тому дослідження процесу становлення системи інвестиційного забезпечення розвитку МППК – вкрай актуальна наукова задача.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх праць, присвячених проблематиці розвитку МППК, вказує на те, що у вітчизняному МППК є величезні потенційної резерви для нарощування обсягів виробництва з огляду на те, що рівень надоїв від корів у США сягає 9050 кг, а у Канаді – понад 9500 кг (жиру – 3,77 %, протеїну – 3,22 %) [1, с. 8; 2, с. 123]. Але ж усе це було досягнуто при відповідній концентрації виробництва. Так, у США ще у 60-ті роки ХХ ст. у ряді зон (штати Південна Каліфорнія, Флорида та ін.) розміри

молочних ферм досягали 7 тис. корів [3, с. 228], а у Канаді в 1995 р. поголів'я на більшості ферм складало 100, 200 та 400 корів [4, с. 122]. Зрозуміло, така концентрація потребує й значних витрат інвестиційних ресурсів.

В.М. Фичак стверджує, що успіх молочного скотарства залежить від 4-х „К”: корова, корми, комфорт, кадри, і що інвестування у генетику – одне з найвигідніших інвестувань (у структурі річних витрат на утримання корови вони становлять не більше 3 %, але ефект може бути понад 30 %) [5, с. 126]. Але ж дослідження Т.Л. Мостенської доводять, що розвиток МППК – системна гармонія відносин усіх його складових (виробництво молока + кормовиробництво + переробка молочної сировини), що забезпечуватиме їх індивідуальну і загальну конкурентність на внутрішньому і зовнішньому ринках [6, с. 15; 7, с. 125]. За визначенням М. М. Ільчука та М. М. Рудого, об'єднання різних елементів в нові інтегровані системи здійснюється виходячи з цілей розвитку, єдиної виробничої технології, мінімізації витрат по етапах відтворювального процесу, розширення масштабів і збільшення ринкової частки, отримання синергетичного ефекту у вигляді додаткової продукції МППК та економії витрат – в т. ч. трансакційних, а також підвищення якості продукції [8, с. 17].

Формулювання цілей статті. Мета даної статті – вивчення теоретичних поглядів щодо розвитку МППК та закономірностей еволюції системи інвестиційного забезпечення цього розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційний попит аграрного сектора економіки України і його МППК поки що не відповідає пропозиції. І це не дивно, з огляду на те, що і в глобальній економічній системі інвестиційний попит майже у 200 разів перевищує пропозицію [9, с.99]. І тут доречно згадати твердження І.І. Лукінова про те, що організація інвестиційного процесу має здійснюватися “знизу” і “зверху”, а стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності відіграє вирішальну роль у стратегічних і тактичних цілях ринкового реформування [10, с. 150, 372]. На думку І.І. Лукінова, тільки внутрішні інвестиційні нагромадження є дійсно міцним фундаментом для нормального економічного розвитку країни, а тому державну інвестиційну політику треба спрямувати на першочергову реалізацію пріоритетних програм [11, с. 221]. Але на заваді тут стати, доводить В.М. Гесць, відсутність національної культури і традицій інвестиційного партнерства держави і бізнесу [12, с. 262]. Отже, дослідження становлення системи інвестиційного забезпечення розвитку МППК до певної міри є тестом на те, як

держава виконує свої функції інвестиційного партнера бізнесу.

Якщо виходити з формальних ознак, то в Україні держава позиціонує себе як дійсний інвестиційний партнер агробізнесу. Так, прийнятий у 1990 р. Закон України “Про пріоритетність соціального розвитку села та АПК в народному господарстві” у статті 1 передбачав, по-перше, створення необхідної ресурсної бази для всебічного задоволення виробничих потреб галузі, по-друге, зміни державної інвестиційної політики, у т. ч. спрямування інвестицій на першочергове виробництво засобів механізації, хімізації, переробної промисловості та будівельної індустрії для АПК. У статті 2 вказувалося, що пріоритетність розвитку АПК забезпечить зміна структури інвестицій в народному господарстві, а також переорієнтація промислового виробництва на їх потреби, та зростання капіталовкладень і матеріально-технічних ресурсів, де загальний розмір державних централізованих капіталовкладень, що будуть спрямовуватися на зміцнення АПК, має сягати $\approx 1\%$ від вартості ВВП України.

У 1991 р. Верховна Рада України затвердила Основні напрями економічної політики України в умовах незалежності, де вказувався той факт, що матеріально-технічна база АПК поки що значно відстає від завдань продовольчого забезпечення населення, а основні виробничі фонди галузей сільського господарства та переробних галузей промисловості зношені майже наполовину, тому для подальшого їх розвитку необхідні зміни інвестиційної політики на їх користь де інвестиції повинні направлятися не так на підтримку старіючих виробництв, як на оновлення технічної бази галузей з врахуванням вимог екології.

У 1991 р. був прийнятий Закон України „Про інвестиційну діяльність” [58], яким вже були унормовані загальні принципи інвестиційної діяльності, а також форми державної її підтримки і стимулювання. Проте ці форми були виписані не досить чітко з точки зору координації інвестиційних проєктів з програмами соціально-економічного розвитку відповідних рівнів та галузей.

Взагалі, початковий інвестиційний “бум” в Україні був надмірно зосереджений на пошуку зовнішніх інвестицій. На це вказує зміст Законів України “Про захист іноземних інвестицій на Україні”, “Про іноземні інвестиції”, “Про режим іноземного інвестування”. Прийнята у 1993 р. Законом України Державна програма заохочення іноземних інвестицій в Україні, на перше місце серед пріоритетних сфери для іноземного інвестування поставила АПК з метою: впровадження

високопродуктивних технологій вирощування культур, утримання худоби; оновлення і модернізації підприємств переробної і харчової промисловості; створення потужностей та сировинної бази для виробництва тари і пакувальних матеріалів; випуску обладнання, у т. ч. й для молочної промисловості. Проте, як відомо, очікуваний масштаб надходження іноземних інвестицій у АПК не був реалізований.

Не справдилися надії й на створення і функціонування в Україні спеціальних (вільних) економічних зон (ВЕЗ) згідно з прийнятий у 1992 р. відповідним Законом України. Як відомо, на базі цього Закону України була створена певна мережа ВЕЗ, але, на відміну від загальновідомих іноземних ВЕЗ, вітчизняні ВЕЗ не набули статусу активаторів інноваційного інвестування.

Певні зміни у інвестиційних процесах розпочалися після прийняття у 2002 р. Закону “Про інноваційну діяльність”, яким був визначений зв'язок між інноваційними та інвестиційними заходами. Зрозуміло, що прийняття цього Закону знаменувало об'єктивну необхідність інтегрування інвестицій та інновацій. І прийнятий у 2004 р. Закон “Про молоко і молочні продукти” передбачає державну підтримку виробників молока, молочної сировини і молочних продуктів виходячи з пріоритетності розвитку молочної галузі АПК: програм розвитку селекційно-племінної роботи в молочному скотарстві, протиепізоотичних заходів; надання пільгових кредитних ресурсів; лізингових послуг з придбання обладнання вітчизняного та зарубіжного виробництва для технічного переоснащення і запровадження сучасних технологій виробництва та переробки молока і молочних продуктів; стимулювання підвищення якості молока, що відповідає вимогам чинного державного стандарту України.

Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року передбачає збільшення інвестицій у АПК у 2 рази. Програмою одночасно намічені: збільшення чисельності високопродуктивних молочних корів, введення механізованих тваринницьких ферм і комплексів з належною кормовою базою; створення сучасної державної системи селекції у тваринництві; сприяння залученню іноземних інвестицій. У процесі виконання Програми мала сформуватися інвестиційно-інноваційна модель розвитку галузі шляхом: розроблення та виконання державних, регіональних та інших програм розвитку галузі; досягнення випереджувальних темпів приросту інвестицій за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел; розвитку ринку інноваційної продукції; надання

переваги галузевим виробникам у процесі конкурентного відбору інноваційних проєктів для їх фінансової підтримки за рахунок коштів держави. Та формування цієї моделі блокує прийнята у 2010 р. Концепція Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки та утворення Державних агентств – з інвестицій та розвитку, з інвестицій і управління національними проєктами України. Натомість у 2011 р. приймається Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні. Це доводить, що потреба у синтезі інвестиційних й інноваційних процесів усвідомлена на найвищому рівні управління державою, на що вказують відповідні декларації; але ще й до сьогодні уся чинна система державних пріоритетів побудована на різних методах підготовки інвестиційних та інноваційних програм і проєктів. Вищезгадані неузгодженості у інноваційному інвестуванні АПК і МППК посилюються ще й тими блоками нормативно-правових актів України, якими регулюються процеси інформатизації та стандартизації економіки загалом і її аграрного сектора зокрема.

Висновки. Наведений аналіз дає підстави для висновків: 1) у забезпеченні продовольчої безпеки України важлива роль належить молокопродуктовому підкомплексу, розвиток якого слід будувати на основі інноваційного інвестування; 2) держава офіційно визнає пріоритет розвитку молочної галузі та потребу у формуванні інвестиційно-інноваційної моделі, але поки що вона не є реальним інвестиційним партнером аграрного бізнесу, тобто це партнерство в Україні ще не має системного характеру.

Література.

1. Яковчик С.Г., Ганущенко О.Ф. Мировой опыт интенсификации молочного скотоводства и актуальность его использования в хозяйствах Беларуси / С.Г. Яковчик, О.Ф. Ганущенко. – Мн: Белорусское сельское хозяйство, 2010. – 44 с.

2. Дикун А. Молочний бізнес Канади: секрети успіху / А. Дикун // Пропозиція. – № 8. – 2009. – С. 122-124.

3. Агропромышленные объединения США (организация, особенности управления, роль в производстве продовольствия) / [отв. ред. В.А. Морозов]. – М.: Наука, 1977. – 270 с.

4. Шевельова С.О. Світовий досвід ефективного ведення молочного господарства / С.О. Шевельова // Економіка АПК. – 2001. – № 3. – С. 121-125.

5. Фичак, В.М. Ефективна корова / В.М. Фичак // Пропозиція. – 2009. – № 8. – С. 126-128.

6. Мостенська Т.А. Економічний механізм формування і ефективного функціонування молочної промисловості України [Текст] : Автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.07.02 / Т.А. Мостенська; Ін-т аграр. економіки УААН. – Київ, 2001. – 37 с.

7. Мостенська Т.А. Системне забезпечення конкурентоспроможності підприємств м'ясної і молочної промисловості України : монографія / Мостенська Т. А, Драган О.І., Суха І.В. ; Нац. ун-т харч. технологій. – К.: 2010. – 267 с.

8. Ільчук М. М., Рудий М. М. Функціонування молокопродуктового і м'ясопродуктового підкомплексів в умовах розвитку інтеграції / М. М. Ільчук, М. М. Рудий. – К.: Нічлава, 2006. – 384 с.

9. Могильний О.М. Регулювання аграрної сфери. / О.М. Могильний. – Ужгород: ІВА, 2005. – 400 с.

10. Лукінов І.І. Економічні трансформації (наприкінці ХХ сторіччя). – К.: ІН НАНУ, 1997. – 455 с.

11. Лукінов І.І. Вибрані твори. У двох книгах. – Кн.1. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 816 с.

12. Гесць В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку / Валерій Михайлович Гесць; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. – К., 2009. 864 с.

УДК 338:630.1.33

ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ГАЛУЗИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЛОГІСТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

**СУМЕЦЬ О.М., К.Т.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

У статті наведена систематизація факторів розвитку олійно-жирової галузі. Визначено вплив наведених факторів на організацію та здійснення логістичної діяльності підприємств галузі.

The article presents a systematization of the factors of oil and fat industry. The effect of the above factors on the organization and implementation of logistics activities of the industry.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Дослідження структури національної економіки та відповідна статистика останніх років свідчить проте, що олійно-жирова галузь (ОЖГ) нині є однією з найбільших галузей народного господарства нашої країни. Вона входить до переліку тих галузей національної економіки, що мають позитивний розвиток [1; 2; 8]. Це дозволяє проорокувати Україні